

Referat fra Komiteen for internasjonale spørsmål (KISP), 31.01.24

Til stede fra KISP: Pål Kristian Balstad (leder), Kåre Eriksen, Johan Hermstad Reinertsen, Amanda Anvar, Zubia Willmann Robleda, Nora Antonsen, Tina Razafimandimby Våje, Robert Mood, Olav Rune Ertzeid, Lovisa Mienna Sjøberg (deltok på Teams)

Forfall: Ingen

Til stede fra sekretariatet: Wenche Fladen Nervold (referent), Einar Tjelle (KISP 03/24), Birgitte Ås (KISP 04/24), Hans-Jürgen Schorre (KISP 04/24), Katarina Sirris Karantonis (KISP 04/24)

Velkommen og presentasjonsrunde

- Fylldig presentasjon fra alle
- Det forventes at alle prioriterer møtene i sin helhet

KISP 01/24 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Vedtak: Innkalling og dagsorden ble godkjent

KISP 02/24 Godkjenning/gjennomgang av referat fra KISP 21. september 2023

Vedtak: Referatet ble godkjent

KISP 03/24 Introduksjon til Mellomkirkelig råd (MKR), Kirkerådet og KISPs rolle. Einar Tjelle, internasjonal direktør, hadde en presentasjon om temaet.

- Se vedlegg for presentasjon av Mellomkirkelig råd, Kirkerådet og KISPs rolle
- Introduksjon til Luthersk verdensforbund (LVF)
  - For mer informasjon: Se bl.a sakspapir om de økumeniske generalforsamlingene
- Introduksjon til Sannhet og forsoningsarbeidet i Den norske kirke
  - For mer informasjon: Kommende Kirkemøte-sak, utvalgets rapport: <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf>
  - E-læringskurs: «Fornorskning, forsoning og folkekirke» <https://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/administrasjon/e-l%C3%A6ring/kurs-fornorskning-forsoning-og-folkekirke/>

Fra samtalen:

- Einar: KISP kan også komme med uttalelser selv. Men kanskje enda bedre om KISP gir bidrag inn i saker til MKR, Bispemøtet, Kirkemøtet osv.

- Fosen-saken som eksempel på at en uttalelse fungerte godt. Innspill kan gjøre at innholdet utvannes. Ønsker å bruke seminarer og fagdager. Da er det viktig å markedsføre dem godt.
- KISPs uttalelse om Fosen-saken ble et viktig grunnlag for å kunne åpne dørene i Trefoldighetskirken for aktivistene. Fikk noe som var et grunnlag for å kunne engasjere seg.
- Ambisjonsnivå og kapasitet må ses i sammenheng
- Dette er et rom med mye kompetanse. I hvor stor grad brukes komiteen i opplæringsøyemed for å ta kompetansen videre?
- KISP-medlemmer er travle folk som møtes sjelden. Kanskje krevende å få til foredragsrunder etc. Men sekretariatet bruker gjerne KISP-medlemmer inn i ulike sammenhenger.
- Dersom saker skal ut til menighetene f.eks kan innholdet ikke nødvendigvis være like skarpt som rundt KISP-bordet.
- Uttalelser: Kommer de ofte for sent? Er det strategisk? Politiske innspill kan gjerne komme ad ulike veier. Ikke nødvendigvis det mest effektive med de innspillene som blir journalført.
- Språket knyttet til uttalelser er utfordrende. Skal det være teologisk? Samfunnsvitenskapelig? Basert på bibelsyn eller politisk engasjement? Et seminar om dette avdekket at uttalelser lett kan bli litt «kleine». Skal ha allmenn gyldighet, men må være forankra i noe som har med kirka å gjøre
- Dersom man skulle hatt et arrangement: Ville det vært aktuelt å ta det utenfor kirka eller må det være innenfor?
  - Einar: Alt trenger ikke være synlig kommunikasjon mot lokalmenighetene. Kan gjøre noe *på vegne av* kirka for å påvirkingsarbeid f.eks. Dersom det skal rettes spesifikt mot lokalmenigheter, kan man f.eks bruke webinarer.
- Man kan oppleve utfordringer forskjellig i nord og sør. Eksempler: Konflikter mellom den globale klimakrisen, med lokale utfordringer knyttet til vindmøller, villaks osv. I Oslo kjenner man kanskje ikke konfliktene på kroppen.
- Hvor kan vi strategisk gjøre størst forskjell? To hovedakser: Mot makta, mot lokalmenighetene.

KISP 04/24 Orienteringssaker: Aktuelle prosesser

Se skriftlig presentasjon om MRU, CCME og Kirkemøte-sak og handlingsplan «Kirken som økonomisk aktør og ansvarlig forvalter»

Menneskerettighetsutvalget (MRU):

Katarina Sirris Karantonis, sekretær for utvalget, orienterte

- Flere krysningspunkter med KISP. Interessert i samarbeid.
- Aktuelle tema i MRU: Flyktning, migrasjon, asyl, rasisme, diskriminering, hatprat, trosfrihet, utnyttelse av sårbare personer og moderne slaveri

Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME):

Katarina orienterte

- Den norske kirke deltar i dette nettverket
- Aktuelle tema: trygge fluktruter, drukninger, EU-kompetanse/påvirkning. Tilbyr kurs og veiledning. Finnes et nordisk nettverk innenfor CCME.
- <https://ccme.eu/>

«Kirken som økonomisk aktør og ansvarlig forvalter»

Katarina orienterte.

- [Kirkemøtesak](#) og [handlingsplan](#) knyttet til arbeid og oppfølging av denne

«Mer himmel på en truet jord»

Hans-Jürgen Schorre og Birgitte Ås fra sekretariatet orienterte

- Kirkemøtesak 2021 som fikk mye oppmerksomhet. <https://www.kirken.no/nb-NO/gronnkirke/Tema/km%202021%20mer%20himmel%20p%C3%A5%20en%20truet%20jord>
- [Handlingsplan](#) for oppfølging av denne i Kirkerådet

Arbeid med bærekraftsmålene

Wenche Fladen Nervold orienterte

- Bevissthet både om hvordan kirka allerede arbeider med bærekraftsmålene på ulike fronter, og hvordan vi kan styrke arbeidet
- Felles språk med det offentlige og sivilsamfunnsaktører
- E-læringskurs kommer

Kirkemøtesak om forsoning

Einar orienterte

Det arbeides aktivt med hvordan Den norske kirke skal følge opp utvalgets rapport, der flere punkter omhandler kirkas rolle. Kan handle om mer enn å si unnskyld. Etterdønninger av forsoning i dagens samfunn. Hatprat. Se også KISP 03/24 over.

Kommentar fra KISP:

- Vondt at samtidig som dette arbeides med, åpnes det for gruvedrift på havbunnen og Fosen-saken pågår

KISP 05/24   Introduksjon til de økumeniske organisasjonene:

Norges kristne råd (NKR) -utsettes

Konferansen av europeiske kirker (KEK)

Pål Kristian orienterte

- For mer info: Saksdokument om økumeniske generalforsamlinger.
- Katolikker og pinsevenner er ikke med.
- Krevende å snakke om menneskerettigheter og politisk betente saker.
- Bl.a. opptatt av flyktninger/migranter, klima, Ukraina, hvordan mestre det politiske landskapet

KISP 06/24   Valg av to medlemmer til KISP Arbeidsutvalg

Vedtak: KISP velger Nora Antonsen og Kåre Eriksen til medlemmer av KISPs arbeidsutvalg for 2024-2025.

Fra samtalen:

- AU består av KISPs leder (nå Pål Kristian) samt to medlemmer som velges for to år av gangen. KISPs sekretær (nå Guro Almås) deltar også på AU-møtene.
- AU vil særlig jobbe med sakslistene fra gang til gang.
- Kan vi også ha arbeidsgrupper som jobber mellom møtene? For å spre arbeid og makt

KISP 07/24 Innspill til Strategi for Mellomkirkelig råds arbeid for rettferdig fred i Palestina og Israel

Vedtak:

- 1. KISP ber om at følgende innspill oversendes Mellomkirkelig råd til deres møte 4.-5. mars 2024:**
  - Like rettigheter for alle i området er grunnleggende.
  - Det finnes ingen rettferdig og varig løsning på konflikten som ikke bygger på dette.
  - Kirkens rolle er å fastholde likeverd og like rettigheter, samt å legge til rette for dialog i området og her i Norge, mer enn konkrete politiske løsningsforslag, som en- eller tostatsløsninger.
- 2. KISP nedsetter en arbeidsgruppe som legger frem et forslag til innspill til Mellomkirkelig råds annengangs behandling i mai. Arbeidsgruppens forslag behandles på neste KISP-møte.**
  - Arbeidsgruppen består av Amanda, Robert og Kåre
  - KISP foreslår at en representant for KISP har en innledning om tematikken på MKRs rådsmøte i mars
  - KISP ønsker å bidra som fagorgan utover å spille inn til saksdokumentet

Fra samtalen:

- Hva vi kan si og ikke si uten å sette arbeidet i spill? Kirkens Nødhjelp har ikke noen posisjon i konflikten. Men kirken kan gjerne ha posisjoner om økonomiske virkemidler.
- Ang. begrepet folkemord: KN refererer indirekte. Viser til rapporter som beskriver situasjonen som apartheid og folkemord f.eks. Avveining.
- Ordlyden må skjerpes, men man må finne en balanse mellom hva som er sant og hva som skaper unødvendig polarisering.
- Anerkjennelse Palestina som stat bør være eget punkt. Men stor diskusjon hvor realistisk dette er.
- Tostatsløsning er åpenbart en mulig løsning. I realitetene på bakken, er det ikke mulig med en egen palestinsk stat, der Israel ikke har kontroll på sikkerheten. Det regnes ikke som en radikal posisjon, som bare Netanyahu m.fl. representerer.
- De som har opplevd forskjellsbehandlingen og ydmykelsen over tid, opplever at håpet om langsiktig fred rives i filler
- Stemningsskifte i politiske og religiøse grupper i Midtøsten fra 7. oktober: Stoler ikke på Vesten lenger. Dette betyr at veldig mye mer er i spill enn «bare Oslo-prosessen» / tostatsløsning. F.eks. er det en sjanse for at Israel/USA går til forkjøpsangrep på Iran

- Utgangspunktet bør være like rettigheter for de som er i området. Det kan være gjennom konfederasjon, protektorat eller annen løsning.
- Behandlingen i ICJ interessant. Hvordan vil påleggene etterleves?
- Hva sier den pågående Midtøsten-konflikten om hvordan det også omhandler oss/Vesten? Ikke tilfeldig hvordan Tyskland forholder seg til dette.
- Begrepsbruk og konteksten interessant: Kritikk av sionisme, Netanyahu osv., regnes som antisemittisme.
- Amanda var med på 2-dagers dialogsamtale på Granavolden, med religiøse ledere og unge. Vanskelig, men et bidrag inn i å bevare freden og dialogen i Norge, mellom trossamfunn og minoriteter. Kirken kan være med på å fasilitere dette.
- Vi må snakke om økt hat og hatprat mot minoriteter. Jøder i Norge kjenner særlig på dette etter 7.10.
- Som kirke kan vi ta opp rettferdighet. Man kan knapt ta innover seg forskjellsbehandlingen. En forutsetning for rettferdig fred er opplevelse av likeverd for alle parter. Like muligheter, like krav mtp hva man får lov til (jfr. bosettere)
- Syretest nå på den etiske integriteten til Vesten.
- Bør man starte på et annet sted enn i dette dokumentet? F.eks. i like rettigheter for alle? Begreper som apartheid og folkemord fungerer dårlig å bruke i konteksten vi nå er i.

KISP 05/24   Introduksjon til de økumeniske organisasjonene (forts.)

Kirkenes Verdensråd (KV)

Innledning ved Kjetil Fretheim, medlem i KVs sentralkomité

- KV vokste ut av misjonsengasjement på 1800-tallet. Etablert i 1948, på ruinene av Europa etter WW2. Et fredsprosjekt. Et «hva nå?» etter at mange kirker sviktet i Europa.
- Har 352 medlemskirker i 120 land. Generalforsamlinger hvert 8. år. 4000 deltakere, 700 delegater. Generalforsamlinger har med styring og formaliteter å gjøre, men setter også agenda. Masse som foregår rundt det formelle møtet.
- Stor bredde av kirkesamfunn. Katolske kirke er ikke med formelt, men er med i ulike møtepunkter. Litt som Norge og EU 😊
- Ulike mekanismer for å styrke det demokratiske elementet. Forkonferanser har gjerne budskap inn i selve konferansen
  - o Amanda Anvar deltok i forkant i ungdomsdelegasjon.
- Central Committee: Ingeborg Midttømme og Kjetil Fretheim.
- «Commissions»: Sturla Stålsett, Miriam S Endalew, Stephanie Dietrich deltar i ulike komiteer
- (representasjon av) ungdom, (diskriminering av) kvinner, (marginalisering av) urfolk og mennesker med funksjonsnedsettelse: Særlig fokus. Gis arenaer pga. undertrykkende struktur.
- Konsensus-prinsipp. Tilstreber å jobbe fram uttalelser det er enighet omkring. Demokrati i «FN-forstand», jf vekting små og store land.
- Skillelinjer: konfesjoner, «liberal/konservativ». Kirker og konfesjoner stemmer sammen langt på vei.
  - o Noras observasjon: Kan være press på unge for å stemme som sin biskop osv.
  - o Spill og tolkninger. F.eks: «Er det egentlig en representant for ungdom eller urfolk vi snakker med nå?»
  - o Maktkritikk. Hva skjer i prosessen fram mot uttalelse. «Oppsummeringsmakten»

- Feire gudstjeneste sammen står sentralt. Hver av generalforsamlingene legger vekt på én av hovedtradisjonene.
- Hovedkontor i Geneve (og New York) for å kunne snakke med internasjonale organisasjoner. Ønsker å kunne bidra inn i samtaler om de store spørsmålene
- KISP ga bidrag til forrige generalforsamling. Bra.
- Kjetil vil gjerne høre KISP sine innspill før sentralkomiteemøter. Og KISP er interessert i at det meldes tilbake fra arbeidet
- KV er liberal på mange måter. Pådriver mtp. å sette agenda. Eks: Forrige møte: Hva skal vi gjøre med «human sexuality»-arbeidet? Viktig arena for å snakke om menneskerettighetstema.
- Hva settes på agendaen? Og hvordan arbeider KV?
  - o Ofte kontekstuel. Karlsruhe: Tyskland, korona, Ukraina-krigen har nettopp startet.
  - o Setter agenda ved å sette ned commissions eller lage uttalelser
  - o Handler en del om hvor generalforsamlingene er. I Tyskland ble Ukraina viktig.
  - o Den russisk-ortodokse kirkes rolle har gjort at utestengelse har blitt tema. Men KV har ingen tradisjon for å kaste ut kirker. Det var et spørsmål under apartheid, men kom aldri til KV.
  - o Kirkene er ikke formelt forpliktet av KV-uttalelsene, men utfordring til oss
  - o «Study process». Skal knas. Prinsipp at en uttalelse skal si noe nytt og være vel forberedt.
  - o Økonomi som utfordring
- Viktige tema:
  - o Klima (la oljen ligge, og ny «commission» for klima)
  - o Fred og rettferdighet
    - mot atomvåpen og våpenproduksjon
    - «A pilgrimage for justice and peace”
    - “Rettferdig fred”-begrepet sentralt. Motsvar til «rettferdig krig»-tradisjonen.
    - Ungdom, kvinner som viktige
  - o Midtøsten
    - Lobbyarbeid
    - Ledsagerprogram
    - Kirker som er i ferd med å forsvinne.
    - Her møtes ulike teologier. Kan være enig om menneskeverd, fred...
    - Vanskelig å si noe som kan oppleves som antisemittisk, særlig når man er i Tyskland. Uansett: må forholde oss til at apartheidbegrepet brukes «på bakken». Ble en uttalelse, men uten enighet på dette feltet. Ble dessuten pakket inn i større «Midtøsten-tematikk».
  - o Urfolk
    - Dekoloniseringsprosjekt. Hva det betyr for kirken som fellesskap. Lytte til erfaringer
  - o Faith and order: Teologiske spørsmål
  - o «Human sexuality». Komiteer som fagorganer. Andre tema: Ungdom, Korea, Kunstig intelligens, Filippinene, Kypros

Kommentarer fra KISP: Er det temaer det er verdt å henge seg på?

- Hele sakskomplekset oppleves relevant
- Tax Justice, finansiering for utvikling

- Religionsdialog i Norge har gjort ordskiftet mildere. Polarisering er noe kirkene bør ta tak i

KISP 08/24   Prioriterte tema for KISP-perioden

Vedtak:

KISP gjenkjenner tematikkene i sakspapiret som viktige, og vil jobbe videre med konkretiseringene i neste møte.

Fra samtalen:

- Medlemmene tenker til neste gang på hva utvalget bør jobbe med i lys av samtalene og innføringene denne dagen
- Snart valg. Noe som er spesielt interessant inn mot dette?

KISP 09/24   Arbeidsform for KISP

Vedtak: KISP utsetter dette som formell sak til neste møte.

KISP 10/24   Eventuelt

Guro sender doodle ang neste møte